СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Ризик-менеджмент»

Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D3 Менеджмент
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Статус	обов'язкова
Загальний обсяг	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Форма підсумкового контролю	диференційований залік
Термін викладання	1-й семестр (2-а чверть)
Тривалість викладання	1 чверть
Заняття:	7 годин на тиждень
Лекції	4 години на тиждень
Практичні	3 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:
https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803

Кафедра, що викладає: менеджменту

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – група «Ризик-менеджмент»

Інформація про викладачів:

Іванова Марина Іллівна (лекції та практичні),
д.е.н., професор, в.о. завідувача каф. менеджменту
https://surl.li/wdqdei

E-mail:
ivanova.m.i@nmu.one

1. Анотація до курсу

Вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент» дозволить менеджерам визначити сутність ризику як економічної категорії; здійснювати класифікацію ризиків, аналіз та оцінку ризиків; мати навички управління ризиками взагалі та логістичними й ризиками ЗЕД зокрема; застосовувати методи впливу на ризики; приймати програмні рішення та володіти інструментами для управління ризиками.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування компетентностей щодо встановлення закономірностей, принципів і особливостей управління ризиками, ідентифікації ризиків, оцінювання та вимірювання ризиків, контролю ризиків та їх моніторингу, а також їх запобігання та мінімізації.

3. Завдання курсу

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- знати:
  - мету, завдання, сутність і функції ризик-менеджменту в організації;
  - сутність ризиків і їх класифікацію;
  - теоретичні основи визначення зон ризику;
  - методи оцінки ризику;
  - методи зниження ризику;
- вміти:
  - визначати ризики зовнішньоекономічної діяльності;
  - використовувати статистичні методи оцінки ризику, відносні показники ризику, абсолютне вимірювання ризику;
  - розраховувати ризики цінних паперів та ризики інвестиційних рішень;
- мати навички:
  - класифікації активів підприємства за ступенем ризику.

4. Результати навчання

Після вивчення цієї дисципліни ви зможете:

- вміти управляти організацією з врахуванням необхідності мінімізації ризику;
- вміти класифікувати й структурувати ризики;
- застосовувати навички управління ризиками;
- практикувати використання сучасних статистичних методів оцінки ризику, відносних показників ризику, абсолютного вимірювання ризику;
- застосовувати різні методи впливу на ризики;

- практикувати використання сучасних інформаційних технологій при оцінюванні ризиків; використовувати Платформу Visure Requirements ALM, що інтегрує програмне забезпечення FMEA для вирішення проблем ідентифікації, оцінки та зменшення ризиків.

5. Структура курсу

Тематика занять	Ресурси
Лекційні заняття	
Тема 1. СУТНІСТЬ РИЗИКУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
1.1 Поняття ризику	
1.2 Основні властивості ризику	
1.3 Функції ризику	
1.4 Причини і фактори виникнення ризиків	
Тема 2. КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
2.1 Систематизація класифікаційних ознак ризиків	
2.2 Основні види підприємницьких ризиків	
2.3 Ризики підприємства	
2.4 Транспортні ризики	
2.5 Основні види ризиків зовнішньоекономічної діяльності	
Тема 3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
3.1 Принципи та послідовність проведення аналізу ризиків	
3.2 Методи оцінки ризиків	
3.3 Загальна характеристика методів оцінки ризиків	
3.4 Статистичний метод оцінки ризиків	
3.5 Метод аналізу доцільності витрат	
3.6 Метод експертних оцінок	
3.7 Аналітичний метод оцінки ризиків	
3.8 Метод використання аналогів	
3.9 Метод аналізу ризику за допомогою дерева рішень	
3.10 Комплексна оцінка ризиків	
Тема 4. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
4.1 Поняття ризик-менеджменту (РМ)	
4.2 Методи управління ризиком	
4.3 Контроль за ризиком	
4.4 Фінансування ризику	
4.5 Особливості управління ризиками підприємства	
4.6 Ризик та психологічна теорія рішень	
Тема 5. УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ РИЗИКАМИ ТА РИЗИКАМИ ЗЕД	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
5.1 Особливості управління логістичними ризиками	
5.2 Управління ризиками, що пов’язані з процесом митного оформлення	
5.3 Управління ризиками, що пов’язані з основними положеннями зовнішньоекономічного контракту	
5.4 Управління ризиками вибору і надійності партнера	

5.5 Управління ризиками реалізації	
ТЕМА 6. МЕТОДИ ВПЛИВУ НА РИЗИКИ	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
6.1. Діагностика та управління бізнес-процесами у контексті адаптивного антикризового управління комерційною організацією	
6.2. Адаптивний механізм управління змінами у бізнес-структурах в умовах COVID-19 та військової агресії РФ	
6.3. Формування адаптивної системи управління організаціями в сучасних умовах	
6.4. Особливості антикризового менеджменту в публічному управлінні та медичних закладах	
Тема 7. ПРОГРАМНІ РІШЕННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
7.1 Програмне забезпечення та його функції для управління ризиками	
7.2 Роль програмного забезпечення FMEA, інструментів і платформ	
7.3 Сучасні інформаційні технології оцінювання ризиків; Платформа Visure Requirements ALM	
Практичне заняття	
1. Зони ризику проєктів: допустимий, критичний та катастрофічний ризик	Розв’язання задач, обговорення кейсів
2. Класифікація ризиків. Ризики логістичної та зовнішньоекономічної діяльності	Розв’язання задач, обговорення кейсів
3. Статистичні методи оцінки ризику	Розв’язання задач, обговорення кейсів
4. Відносні показники ризику. Абсолютне вимірювання ризику	Розв’язання задач, обговорення кейсів
5. Програмні рішення та інструменти для управління ризиками	Розв’язання задач, обговорення кейсів
Підведення підсумків роботи за семестр, оголошення оцінок	Тести і відкриті запитання

6. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: ґаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до системи Moodle та застосунків Microsoft Office, зокрема MS Teams; інстальований на ПК та /або мобільних ґаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office365.

7. Система оцінювання та вимоги

7.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 7-го кваліфікаційного рівня НРК.

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

7.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів складатиме **не менше 60** з таких видів робіт:

1) поточне тестування;

2) виконання практичних завдань;

3) самостійна робота – виконання і захист індивідуального розрахункового завдання.

Теоретична частина оцінюється за результатами здачі тридцяти тестових питань, кожне з яких містить тестові закриті запитання з однією вірною відповіддю (2 бали за кожен тест), максимальна кількість – **60 балів**, тобто 60% від оцінки за дисципліну.

Практичні роботи у вигляді розв'язання завдань максимально оцінюється у 5 балів:

- 5 балів – хід вирішення задачі правильний, всі розрахунки виконано без помилок, правильно зазначено одиниці вимірювання, наприкінці сформульовано логічні висновки та надано пропозиції, які повною мірою є обґрунтованими граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки відсутні;
- 4 бали – хід вирішення задачі правильний, розрахунки виконано без помилок, проте не зазначено одиниці вимірювання, наприкінці сформульовано логічні висновки та надано пропозиції, граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки відсутні;
- 3 бали – хід вирішення задачі правильний, розрахунки виконано з окремими помилками, які мають більш «технічний» характер і принципово не впливають на результат, не зазначено одиниці вимірювання, наприкінці сформульовано висновки та пропозиції, які не достатньою мірою обґрунтовані, можуть зустрічатися граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки;
- 2 бали – хід вирішення задачі правильний, розрахунки виконано з окремими помилками, не зазначено одиниці вимірювання, наприкінці не сформульовано логічні висновки та пропозиції, можуть зустрічатися граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки;
- 1 бал – хід вирішення задачі частково правильний, розрахунки виконано з окремими помилками, не зазначено одиниці вимірювання, наприкінці не сформульовано логічні висновки та пропозиції, можуть зустрічатися граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки

Самостійна робота у вигляді індивідуального розрахункового завдання з управління ризиками виконується у письмовому вигляді та оцінюється в межах **15 балів**:

•14–15 балів: володіння навчальним матеріалом, правильність розрахунків, наведення аргументованих висновків;

•11–13 балів: володіння навчальним матеріалом з незначними помилками, незначні помилки в розрахунках, наведення аргументованих висновків;

•8–10 балів: не достатнє володіння навчальним матеріалом, незначні помилки в розрахунках, висновки аргументовано;

•4–7 бали: не достатнє володіння навчальним матеріалом, грубі помилки в розрахунках, висновки не аргументовано, але уважне слухання обговорюваних питань;

•1–3 бали: відсутність достатніх знань про методи рішення завдання, грубі помилки в розрахунках, висновки не аргументовано.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Максимальне оцінювання поточного контролю в балах:

Теоретична частина	Практична та самостійна частина	**Разом**
60	40	**100**

7.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (залік)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконане індивідуальне розрахункове завдання, він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді контрольної роботи, яка включає **100 тестових завдань** з чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал **(максимально 100 балів).**

8. Політика курсу

8.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та

виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» https://surl.li/nsjqnj.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Політика академічної доброчесності ґрунтується на Кодексі академічної доброчесності НТУ «Дніпровська політехніка» https://surl.li/umkwcp та Політиці щодо використання штучного інтелекту в діяльності НТУ «Дніпровська політехніка» https://surl.li/skcgvo.

При вивченні освітнього компоненту не дозволяється використання ШІ для:

- виконання підсумкових робіт під час участі у контрольних заходах (контрольні роботи, залікові тести, іспити, квізи, індивідуальні письмові завдання тощо), якщо інше не дозволено викладачем;
- повного копіювання згенерованого ШІ контенту (текстів, зображень, відповідей тощо) без критичної обробки, редагування чи належного посилання на джерело у випадках, коли використання ШІ дозволено;
- імітації самостійного мислення чи створення відповідей, які не відображають особистих зусиль здобувача вищої освіти, зокрема у творчих роботах (есе, курсові, кваліфікаційні роботи, огляди літератури тощо), що вимагають авторського аналізу, рефлексії чи міркувань;
- виконання розрахункових чи аналітичних завдань, де необхідне самостійне розуміння логіки, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків;
- підготовки до дебатів, усних презентацій чи аналізу первинних джерел, що потребують самостійного формулювання думок, інтерпретації та контекстуального аналізу;
- створення контенту, який порушує авторські права чи етичні норми, включаючи публікацію згенерованого контенту, що може спотворювати реальність чи знецінювати важливість повідомлень.

8.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінки кафедри менеджменту у Facebook, Instagram, TikTok.

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи в Teams.

8.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

8.4. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

8.5. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Методи навчання

Під час ***лекцій та практичних занять*** будуть застосовані такі методи навчання:

Пояснення. Тлумачення понять, явищ, принципів, термінів тощо, переважно під час викладання нового матеріалу.

Інструктаж. Надання алгоритму дій для виконання поставленого завдання.

Діалог. За допомогою запитань викладач мотивуватиме здобувачів вищої освіти до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу.

Навчальна дискусія, дебати. Це обговорення важливого питання, обмін думками між здобувачами вищої освіти та/або викладачем, спрямовані не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери, яка б сприяла глибокому проникненню в істину.

Ілюстрування. Застосування презентацій, відео та іншого медіа-контенту для підкріплення матеріалу, який пояснюється, обговорюється або завдань, які виконуються.

Самостійне спостереження (навчання, дослідження). Це безпосереднє самостійне сприймання явищ дійсності у процесі навчання.

Письмові та усні контрольні завдання. Самостійна концентрація та відтворення отриманих знань та навичок в умовах обмеженого часу та джерел інформації.

Кейси. Пошук проблемної ситуації реальної діяльності підприємства, через яку спостерігається негативний ефект, та обґрунтування оригінального її рішення, спираючись на відомі факти або необхідність отримання додаткової інформації.

Аналіз. Сутність його полягає у вивченні предметів чи явищ за окремими ознаками і відношеннями, у поділі на елементи, осмисленні зв'язків між ними.

Синтез. Полягає в уявному або практичному поєднанні виокремлених під час аналізу елементів або властивостей предмета в єдине ціле.

Порівняння. За його допомогою встановлюють спільні і відмінні ознаки предметів і явищ.

Узагальнення. Цей метод передбачає перехід від одиничного до загального, від менш загального до більш загального шляхом абстрагування від специфічного і виявлення притаманних явищам загальних ознак (властивостей, відношень тощо) при осмисленні понять, суджень, теорій.

Конкретизації. Допомагає перейти від безпосередніх вражень до розуміння сутності того, що вивчається: результати конкретизації постають у формі прикладів, схем, моделей тощо.

Виступ використовується для заохочення шерінгу ідеями та вільного мовлення в умовах навчання один в одного. Питання навколо певної тем обговорюється у групах і потім оприлюднюється з подальшою дискусією.

10. Ресурси і література

1. Іванова М.І. Дистанційний курс з дисципліни «Ризик-менеджмент» на платформі Moodle для магістрів спеціальності D3 Менеджмент, 2026 рік. URL: https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=1803
2. Іванова М.І. Ризик-менеджмент [Електронний ресурс] : конспект лекцій для здобувачів ступеня магістра спеціальності D3 Менеджмент / уклад. М.І. Іванова ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2026. – 188 с.
3. Іванова М.І. Ризик-менеджмент [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних занять, самостійної роботи та виконання індивідуального розрахункового завдання для здобувачів ступеня магістра спеціальності D3 Менеджмент / М.І. Іванова ; Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2026. – 43 с.
4. Кібік О., Слободянюк О., Кузнецова Л. Ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник / Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 84 с. URL: https://hdl.handle.net/11300/27828; DOI: 10.32837/11300.27828

5. Демченко Г.В. Ризик-менеджмент [Електронний ресурс] : конспект лекцій для студентів спеціальності 073 Менеджмент. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 74 с. https://repository.hneu.edu.ua/items/785723f1-9bfb-4644-9d8f-cf7119b0f609

6. Архипенко Т.А., Іванова М.І. Оцінка економічної безпеки підприємства як підґрунтя прийняття ефективних управлінських рішень на засадах сталого розвитку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* ЧДТУ. 2025. Т. 26.№74(1), С. 124–133. https://doi.org/10.24025/2306-4420.1(74).2025.326315

7. Архипенко Т.А., Іванова М.І. Теоретичне дослідження небезпек, загроз та ризиків в економічній безпеці підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. Вип. 5, № 1. С. 1–10. https://doi.org/10.23939/smeu2023.01.001

8. Архипенко Т.А., Іванова М.І., Трифонова О.В., Варяниченко О.В., Саннікова С.Ф. Формування стратегічних напрямів забезпечення економічної безпеки та інвестиційної привабливості металургійних підприємств на основі кластерного аналізу. *Сталий розвиток економіки*. 2026. №2 (59). С. 1107-1118. https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-149

9. Іванова М., Саннікова С., Варяниченко О., Харін С., Бойченко М., Рябик Г. Статистичні методи в управлінні ризиками при плануванні зовнішньоекономічної та логістичної діяльності для забезпечення сталого розвитку підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Том *3*(56), С. 241–256. https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4380

10. Іванова М., Трифонова О., Баранець Г., Дубєй Ю., Прохоренко, Є. Антикризовий менеджмент як інструмент забезпечення економічної безпеки в контексті сталого розвитку та міжнародного маркетингу. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2026. №28(79(2). С. 134–144. https://doi.org/10.24025/2306-4420.79(2).2026.360016

11. Іванова М.І., Помогаєв С.О. Топ-10 ризиків гірничовидобувних підприємств з видобутку критичних матеріалів в умовах navi-середовища. *Економічний вісник Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»*. 2026. №1. С. 85–96.

12. Landes O. Commercial Risk Management – Why Your Business Needs It. 2023. URL: https://www.landesblosch.com/blog/commercial-risk-management-why-your-business-needs-it/

13. Tiutchenko S., Ivanova M., Smiesova V., Tryfonova O., Shvets V., Dudnyk A. 2024. Economic security and enterprise management in the conditions of an environmental economy as a basis for sustainable development. *International Journal of Environmental Technology and Management*. Special Issue: Innovative Environmental Technologies and Management. 2024. Vol. 27, No. 1–2, pp 110–128. https://doi.org/10.1504/IJETM.2024.135566

Інтернет-джерела

14. COSO ERM – Enterprise Risk Management Framework. URL: https://www.pwc.com/us/en/services/consulting/cybersecurity-risk-regulatory/coso-erm-framework.html (опис COSO ERM як концептуальної основи корпоративного управління ризиками).

15. Key Global Risks for Businesses. URL: https://www.dnb.com/perspectives/finance-credit-risk/quarterly-global-business-risk-report.html (звіт про глобальні бізнес-ризики від DnB).

16. Risk management – Principles and guidelines. ISO 31000:2009. URL: https://pecb.com/whitepaper/iso-31000-risk-management--principles-and-guidelines (міжнародний стандарт із загальними принципами управління ризиками).

17. OECD (RMID-ASEAN). Commercial Risks Over the Project Life Cycle. URL: https://rmid-oecd.asean.org/project-risks-mitigation/project-risks/commercial-risks-over-the-project-life-cycle/ (зміна комерційних ризиків протягом життєвого циклу проєктів).

18. Visure. Найповніший посібник з управління вимогами та ALM. https://is.gd/J5EmP7